

Teksti on alun perin julkaistu osana Sata2 – saavutettava taideharrastus 2 -hankkeen julkaisemaa teosta Saavutettavuusopas lastenkulttuurikeskuksille ja taiteen perusopetuksen oppilaitoksille (2020)

TUHATTA JA SATAA KOHTI TEATTERIN JA ELOKUVAN MAAILMOJA

Tommi Nevala

Mistä oli kyse?

Kulttuuritalo Valve, Oulu-opisto ja Oulun Kehitysvammaisten Tuki ry järjestivät keväällä 2019 SATA2 – saavutettava taideharrastus -hankkeeseen pilotin, joka sai nimekseen Tuhatta ja sataa. Taidemuodoiksi olivat pilotin hakuvaiheessa valikoituneet teatteri-ilmaisu, josta vastasi taiteen perusopetusta antava Oulu-opisto sekä elokuvailmaisu, jonka opetuksesta puolestaan vastasi Oulun lastenkulttuurikeskukseen kuuluva Valveen elokuvakoulu. Tavoitteena oli kehittää työparimenetelmään perustuva toimintamalli elokuvakasvatukseen ja teatteri-ilmaisuun, joiden avulla media-, vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja opetettaisiin kehitysvammaisille lapsille ja nuorille. Lisäksi tavoitteena oli edistää kehitysvammaisten lasten ja nuorten osallisuutta ja kulttuurioikeuksia. Yhteinen näkemys pilotin yhteistyökumppaneilla oli se, että vammaisilla henkilöillä pitäisi olla mahdollisuus osallistua yhdenvertaisesti taide- ja kulttuuripalvelujen tarjontaan sekä oikeus omien taiteellisten kykyjen kehittämiseen.

Toiminta käynnistyy

Molemmissa ryhmissä oli kaksi vetäjää – pedagogisesta sisällöstä vastaava opettaja sekä taideavustaja, jolla oli kokemusta erityisryhmien ja kehitysvammaisten lasten ja nuorten ohjaamisesta. Opetustilanteessa oli tavoitteena tarkastella sitä, kuinka teatterin puolella taiteen perusopetuksen ja elokuvan osalta elokuvakasvatuksen metodit saataisiin toimimaan erityisryhmien kanssa.

Oulu-opiston Tuhatta ja sataa teatterikurssi jatkui yhtäjaksoisesti koko kevään ajan. Kurssi sisälsi 15 kokoontumiskertaa, jonka lisäksi ryhmä kävi yhdessä katsomassa näytelmän. Ryhmässä oli seitsemän 11–42-vuotiasta osallistujaa. Kurssilla tutustuttiin teatterin perusteisiin harjoitteiden ja leikkien kautta rennossa ilmapiirissä. Valveen elokuvakoulun elokuvaosuus jakaantui kahteen erilliseen kerhoon: kuusi kokoontumiskertaa sisältäneessä Tubeklubissa 15–16-vuotiaat nuoret pääsivät kokeilemaan tubettamista oikean tubetähden Kaoru Kitsunen johdolla. Kevään toisessa elokuva-aiheissa kerhossa, kahdeksan kokoontumiskerran animaatiokerhossa 12–16-vuotiaat nuoret valmistivat oman animaatioelokuvan käyttämällä paperikartongeista askartelua hahmoja ja iPadeja kuvaamiseen ja editointiin. Teatteri- ja elokuva-ryhmien kokoontumiset olivat kestoaltaan 90 minuuttia.

Huomioita toiminnasta

Molempien ryhmien osallistujat olivat aktiivisia, kekseliäitä ja innokkaita.

Ryhmissä oli hyvä tunnelma ja paljon tekemisen iloa. Tubeklubissa joillakin osallistujilla oli hankaluuksia esiintyä kameran edessä ja sisältöä oli sen vuoksi hankala tuottaa videomuotoon. Kuvaustilanteessa oli hankala muistaa suunnitelmia tai kameran edessä jännitti esiintyä. Tämän vuoksi sisältö saattoi muuttua jokaisella kuvaus- tai harjoituskerralla. Samanlainen havainto oli myös teatterikurssilla. Tämä ei haitannut lainkaan vaan esityksissä pyrittiin elämään tilanteessa ja toteuttamaan ne omalla persoonallisella tavallaan. Animaatiokerhossa vastaavaa ongelmaa ei ollut. Kaikki pääsivät osallistumaan omilla vahvuuksilla. Pääosin käytössä olivat samat menetöt animaatioiden tekemiseen kuin Valveen elokuvakoulun perustoiminnassa. Erityislusten kanssa työskennellessä täytyi huomioida, ettei käynnissä ollut useampaa erillistä vaihetta yhtä aikaa. Tämä olisi voinut vaikeuttaa asioiden ymmärtämistä ja keskittymistä. Jokainen vaihe käytiin läpi omana kokonaisuutena, jolloin työskentely rytmittyi loogisesti ideointiin, askarteluun, kuvaamiseen ja editointiin. Opettajan ja taideavustajan aktiivinen läsnäolo ja osallistuminen tekemisprosessiin esimerkiksi näyttämällä vei toimintaa eteenpäin.

Teatterikurssille osallistuvat nuoret odottivat kovasti, että pääsevät näyttämään osaamistaan omille perheilleen. Jakamisella ja esiintymisellä oli heille paljon merkitystä. Myös teatterikurssilla kokeiltiin samoja harjoituksia, joita tehdään teatterin perusryhmien kanssa. Mielikuvien ja fyysisen ilmaisun käyttö oli hyvä tapa saada oppilaat heti alusta lähtien mukaan. Vuorovaikutustaidot, läsnäolo ja toisen kuunteleminen saattoivat olla osallistujille haastavia asioita. Näitä opeteltiin antamalla jokaiselle positiivista palautetta ja usein myös aplodit. Myös teatteripuolella opettajan ja taideavustajan osallistuminen harjoituksiin oli tärkeää. Tämä rohkaisi ja ohjasi oppilaita saamaan enemmän irti harjoituksista.

Toiminnan keskeisenä huomiona oli, että teatteri ja elokuva soveltuivat erinomaisesti erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten itseilmaisun ja luovuuden välineeksi. Osallistujat pystyivät kommunikoimaan ja ilmaisemaan itseään teatterin ja elokuvan keinoin. Tunneilla oli usein hauskaa ja niiden aikana naurettiin paljon. Ryhmien toiminnassa oli tärkeää, että kokoontumiskerrat aloitettiin samalla tavalla, esimerkiksi vaihtamalla kuulumisia alkupiirissä. Myös kokoontumiskertojen lopetus oli tärkeää suunnitella niin, että ne toistuivat samanlaisina eri kerroilla. Opettajan lisäksi toiminnassa oli mukana taideavustaja, jonka tehtävänä oli avustaa siinä, että nuoret pääsivät nauttimaan taiteen tekemisestä tavanomaisuudesta poikkeavassa toimintaympäristössä. Opettajan ja taideavustajan muodostama työparimalli mahdollisti esimerkiksi sen, että osallistujat voitiin eriyttää kahteen pienryhmään, jolloin pystyi huomioimaan osallistujien vahvuuksia ja ideoita yksilöllisemmin. Opettajille pilotti oli hyvä ja opettavainen kokemus. Omissa suunnitelmissa ei tarvitse olla liikaa kiinni vaan voi elää mukana tilanteissa ja soveltaa. Myös ymmärrys erilaista oppimista kohtaan lisääntyi.

Jatkoa luvassa

Molemmista kerhoista pidettiin ja niihin toivottiin jatkoa. Kevään päätteeksi oltiin tilanteessa, että mahdollinen jatko piti päättää varsin nopeasti. Jatkolle oli olemassa erinomaiset edellytykset. Pilotissa oli rakennettu pohja, jonka varassa olisi mahdollista kehittää toimintaa edelleen. Työtä ja tiedottamista oli tehty paljon, jotta ryhmät oli saatu kasaan. Ryhmissä oli innokkaita nuoria, jotka halusivat jatkaa harrastusta. Vetäjät olivat myös saaneet arvokasta kokemusta ja olivat mielellään toteuttamassa toimintaa myös jatkossa. Päätös jatkosta syntyi lopulta yllättävän helposti ja mutkattomasti. Kulttuuritalo Valve ja Oulu-opisto päättivät ottaa kurssit ja kerhot osaksi perustoimintaa tarjoamalla vastaavaa sisältöä syyskaudelle. Lähtökohtana ja perusteena oli yhteinen näkemys siitä, että pitkäjänteinen työ tuo mukana oleville lapsille ja nuorille uusia hyvinvointivaikutuksia, kuten sosiaalisten taitojen vahvistumista, itsevarmuuden lisääntymistä, kokemuksia kuulluksi tulemisesta sekä yhteisöllisyyden tunteesta.

Tuhatta ja sataa -pilotti täytti tavoitteensa hyvin. Pilotti toimi lähtölaukauksena viedä erityisryhmien kulttuuri- ja taidekasvatusta elokuvan ja teatterin osalta eteenpäin. Elokuvakasvatuksen ja teatteri-ilmaisun avulla kehitysvammaisille lapsille ja nuorille pystyttiin tarjoamaan väline vuorovaikutukseen, vaikuttamiseen, tiedon ja tunteiden välittämiseen sekä itseilmaisuun. Pilotti vahvisti käsitystä siitä, että erilaiset draaman muodot sopivat hyvin kehitysvammaisten ja autististen lasten menetelmiksi. Kaikki osapuolet – tuottajat, opettajat ja tietysti nuoret itse – odottavat syyskauden alkua jo kovalla innolla.